

El diner, els bancs i la inflació

Un bitllet de 20 € és un tros de paper que tots acceptem perquè confiem que els altres també l'acceptaran. Eixa confiança la guarden els bancs, la mesura l'IPC i la vigila el Banc Central Europeu. Quan falla, com a l'estiu de 2022, ho notes en el preu de l'entrepà.

El marc de la unitat

SABERS BÀSICS

- El diner i les seues funcions; tipus de diner, de l'efectiu a les criptomonedes.
- Els bancs i la creació de diner bancari; el Fondo de Garantía de Depósitos.
- El tipus d'interés, l'euríbor i la transmissió de la política monetària.
- La inflació i l'IPC; el Banc Central Europeu i l'estabilitat de preus.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

- Comprendre aspectes bàsics d'economia i finances: el diner, els bancs i la inflació.
- Valorar com la pujada de preus obliga a triar i afecta de forma desigual.

Estiu de 2022: l'IPC toca el 10,8 % i la cistella es dispara

El juliol de 2022 l'INE va publicar una inflació del 10,8 %, la major des de 1984. Dos setmanes abans, el BCE havia pujat els tipus per primera vegada en onze anys i no va parar fins al 4,5 % el setembre de 2023.

Aliments sense elaborar: +13,4 % interanual (INE, juliol 2022).

Productes energètics: +41,4 % interanual (INE, juliol 2022).

Oli d'oliva: +35,2 % el 2022 i +54,6 % el 2023 (INE).

Tipus principal del BCE: del 0 % al 4,5 % en catorze mesos.

LA PREGUNTA

Per què de sobte el diner valia menys i qui va decidir pujar els tipus d'interés?

§ 1

Del bescanvi al diner

*Sense diners, per a aconseguir un entrepà
hauries de trobar algú amb entrepà que
volguera just el que tu oferixes.*

EL PROBLEMA DEL BESCANVI

La doble coincidència de necessitats

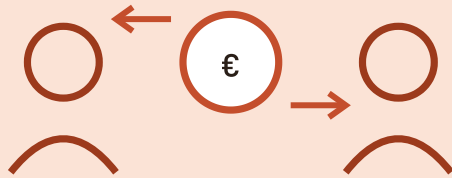
Cada un ha de voler exactament el que oferix l'altre, en el mateix moment i en quantitats que encaixen. Quant val una vaca en gallines? I si només en necessite mitja? Amb milions de persones i milers de productes, el bescanvi és impossible. Per això totes les societats inventen el mateix: una cosa que tothom accepta a canvi de qualsevol altra.

El diner és un acord social: val perquè creiem que val.

Mitjà de pagament, unitat de compte i depòsit de valor. Si falla una funció, el diner deixa de servir.

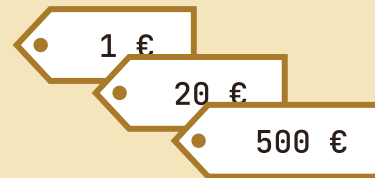
PER A QUÈ SERVIXEN ELS DINERS

Mitjà de pagament

Servix per a comprar i vendre sense bescanvi.

Unitat de compte

Servix per a posar preu i comparar.

Depòsit de valor

Servix per a guardar riquesa per a més tard.

Sense les tres funcions, els diners no servirien.

§ 2

Tipus de diner

*Mercaderia, fiduciari, bancari i electrònic
conviuen a la teua butxaca, al teu compte i
al teu mòbil.*

No tot el diner és igual

Diner mercaderia

Un bé que val per si mateix i servix per a pagar: sal, bestiar, or. Pesat, difícil de dividir i limitat pel que es trobe a les mines.

Diner fiduciari

Bitllets i monedes que valen per confiança i per llei (curs legal). A la zona euro els avala el BCE i els posa en circulació el Banco de España.

Diner bancari

Apunts als comptes: el banc reconeix que et deu eixe saldo. Més de nou de cada deu euros de la zona euro són així (BCE, 2025).

Diner electrònic

Targeta, Bizum o mòbil no són un diner distint: són formes de moure el diner bancari sense tocar bitllets.

L'únic diner de curs legal a Espanya

Des del 2002. Però representa menys d'un de cada deu euros que existixen: la resta són apunts en comptes bancaris.

Foto: Avij, dominio público vía Wikimedia Commons

SÓN DINER LES CRIPTOMONEDES?

El bitcoin, funció per funció

Quasi ningú l'accepta per a pagar i a Espanya no és de curs legal. Ningú posa preus en bitcoins. I com a depòsit de valor és extremadament volàtil: de 69.000 dòlars el novembre de 2021 a menys de 16.000 un any després, i per damunt de 100.000 el desembre de 2024. El Salvador el va fer moneda legal el 2021 i va fer marxa arrere el 2025.

*L'escassetat sola no converteix res en diners:
els cromos rars també són escassos.*

Quan dius «tinc 300 € al banc», què hi ha exactament al banc?

A 300 € en bitllets guardats en una caixa amb el teu nom.

B Un apunt: el banc reconeix que et deu 300 € i els presta en part.

C 300 € en or equivalent, per llei.

D Res, perquè el diner electrònic no existix de veres.

Solució: B. És diner bancari: una anotació comptable. El banc guarda només una xicoteta reserva i presta la resta; per això més de nou de cada deu euros no existixen com a bitllets.

§ 3

Els bancs

Guarden depòsits, presten, viuen del marge entre el que cobren i el que paguen i, en prestar, creen diner.

Dos costats i un marge enmig

COSTAT DELS DEPÒSITS

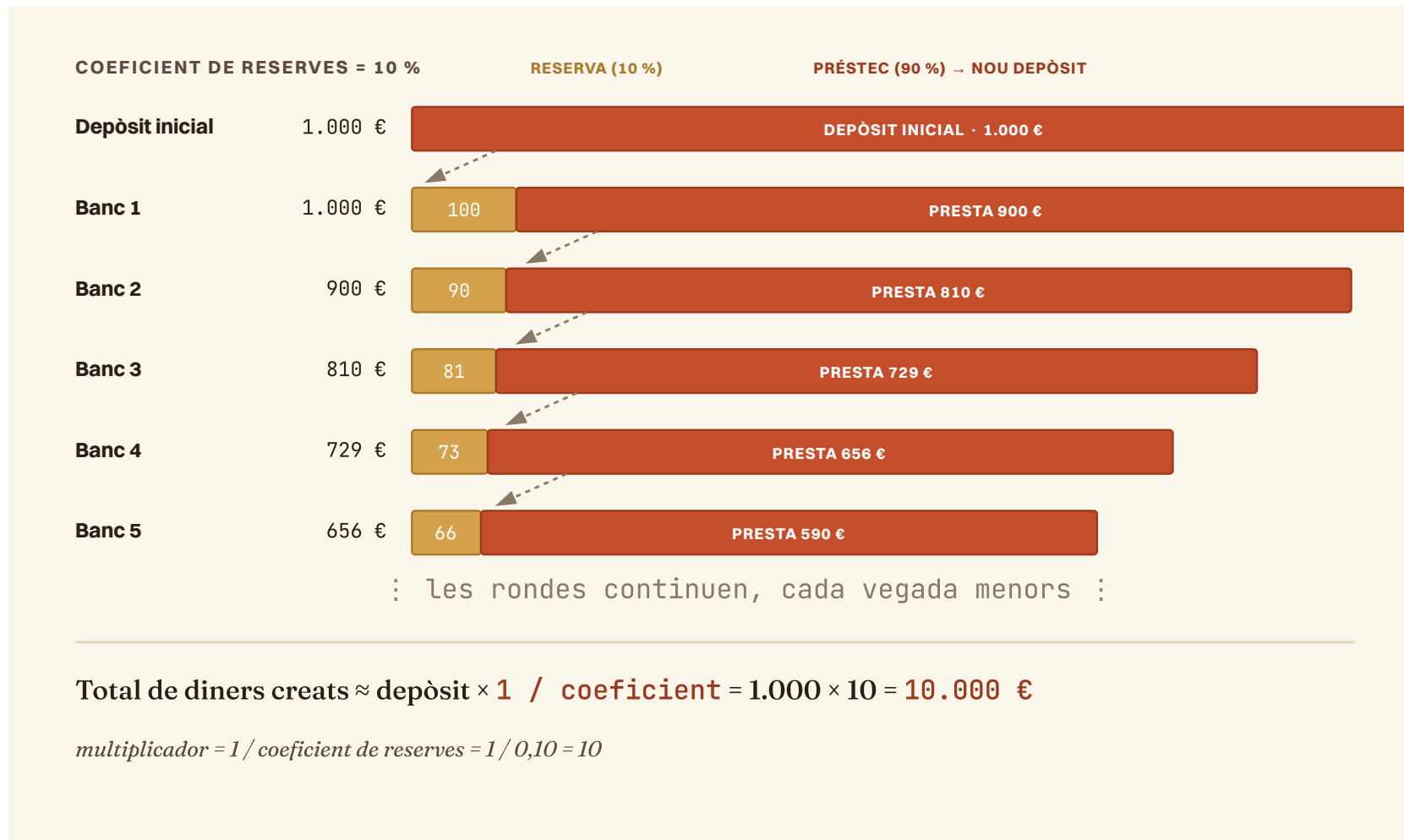
- Guarda el diner de famílies i empreses en comptes i depòsits.
- Paga per això un interès, normalment xicotet (1 % a l'exemple).
- Només en reserva una part: el coeficient de caixa, 1 % a la zona euro.

COSTAT DELS PRÉSTECES

- Presta per a hipoteques, cotxes, empreses: cobra un interès major (5 %).
- La diferència és el marge d'intermediació, el seu principal benefici.
- Connecta l'estalvi d'uns amb la inversió d'altres sense que es coneguen.

EL GRÀFIC

Amb un coeficient de reserves del 10 %, cada préstec es convertix en un nou depòsit: 1.000 € poden acabar en 10.000 €.

Exercici 4.1 — El marge del Banc del Barri

Cas inventat: el banc té 10 milions en depòsits a l'1 % i presta 8 milions al 5 %. Ana ingressa 1.000 € amb un coeficient de caixa del 10 %. Quin és el marge del banc? Quants diners hi ha...

Paga als depositants $10.000.000 \times 0,01 = 100.000$ € a l'any.

Cobra pels préstecs $8.000.000 \times 0,05 = 400.000$ € a l'any.

Marge d'intermediació: $400.000 - 100.000 = 300.000$ €.

Dels 1.000 € d'Ana en reserva 100 i presta 900 a Luis: ara hi ha $1.000 + 900 = 1.900$ €.

Si la cadena continua, multiplicador $1 / 0,10 = 10$: fins a 10.000 € de diner bancari.

100.000 €

PER PERSONA I BANC

El que cobrix el Fondo de Garantía de Depósitos

Si un banc fa fallida, el FGD torna fins a eixa quantitat per client (RDL 16/2011). Cobrix depòsits, no accions: quan Banco Popular es va vendre per 1 € el 2017, els accionistes ho van perdre tot i els depositants, res.

§ 4

El tipus d'interés: el preu del diner

El que costa usar durant un temps diners que no són teus, en percentatge anual. El fixa el BCE i el trasllada l'euríbor.

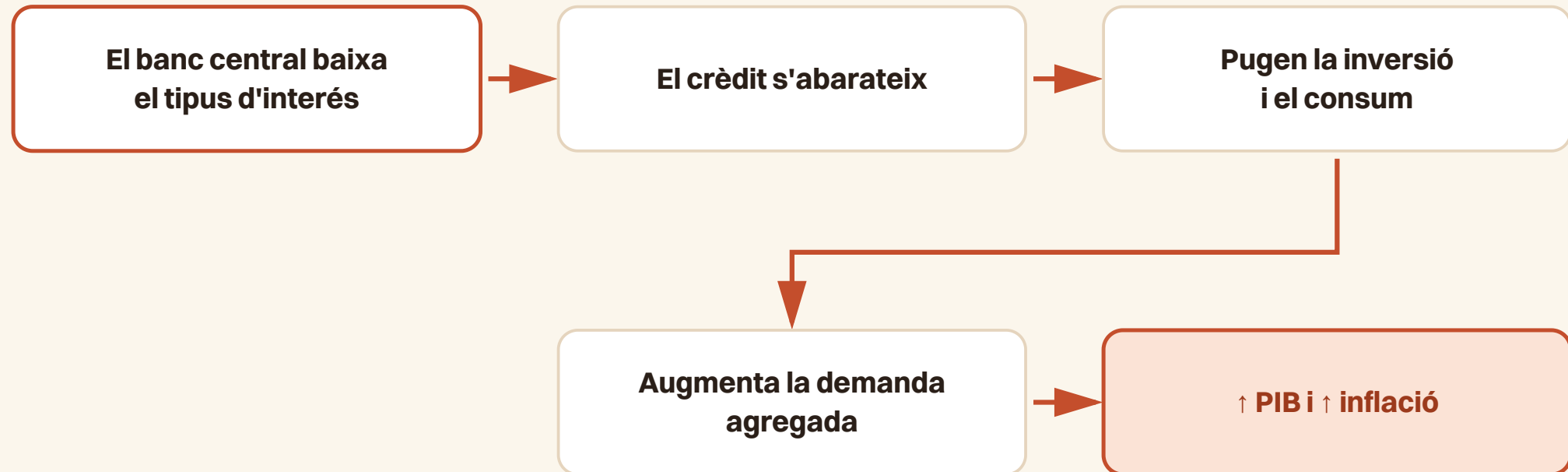
Del 0 % al 4,5 % i tornada al 2 %

- **2016-2022** **Tipus en mínims històrics**
Tipus principal del BCE al 0 %; l'euríbor a dotze mesos va ser negatiu (-0,50 %).
- **21 jul 2022** **Primera pujada en onze anys**
Amb la inflació al 10 %, el BCE puja mig punt i anuncia que continuarà.
- **14 set 2023** **Desena i última pujada: 4,5 %**
L'euríbor toca el 4,16 % a l'octubre; una hipoteca de 150.000 € paga uns 360 € més al mes.
- **6 juny 2024** **Comencen les baixades**
Amb la inflació prop del 2 %, el BCE inicia el cicle de retallades.
- **juny 2025** **Facilitat de depòsit al 2 %**
Huitena baixada; l'euríbor ronda el 2,1 % a l'agost de 2025.

EL GRÀFIC

Abaixar el tipus abarateix el crèdit, puja la inversió i el consum i empeny la demanda; pujar-lo refreda l'economia.

POLÍTICA MONETÀRIA EXPANSIVA

(Si el banc central puja el tipus, l'efecte és el contrari: refreda l'economia.)

El BCE puja els tipus d'interés. Què li passa a una família amb hipoteca variable (euríbo...

A Res, perquè la hipoteca ja està firmada.

B La seua quota mensual puja, perquè l'euríbor segueix el BCE.

C La seua quota baixa, perquè el banc guanya més amb altres clients.

D Només canvia si el Govern ho aprova.

Solució: B. Les hipoteques variables es calculen com a euríbor més un diferencial i es revisen cada sis o dotze mesos. Entre 2021 i 2023 la quota d'una hipoteca de 150.000 € a 25 anys va passar d'uns 530 € a uns 890 €.

§ 5

La inflació

Pujada general i sostinguda dels preus. Amb els mateixos euros compres menys: perds poder adquisitiu.

COM ES MESURA

L'IPC i la cistella de la compra de l'INE

L'INE definix una cistella d'uns 490 productes i servicis en dotze grups, dóna a cada un un pes segons el que les famílies gasten de veres, arreplega centenars de milers de preus cada mes i compara el cost de la cistella amb el del mateix mes de l'any anterior. A la base 2025 van entrar alvocats, nabius o els jocs d'atzar en línia, i van eixir la...

Amb l'IPC s'actualitzen pensions, lloguers i salaris: no és només una estadística.

La inflació mitjana anual, 2021-2025

ANY	IPC MITJÀ ANUAL	QUÈ PASSAVA
2021	3,1 %	Reobertura després de la pandèmia; l'energia comença a pujar
2022	8,4 %	Guerra d'Ucraïna, gas i llum disparats; pic de 10,8 % al juliol
2023	3,5 %	Pujades de tipus del BCE; l'oli d'oliva puja un 54,6 %
2024	2,8 %	Els preus es calmen; el BCE comença a abaixar tipus
2025	2,7 %	Inflació prop de l'objectiu del 2 %

Una família que gastava 1.000 € al mes el 2021 necessitava 1.084 € el 2022 per a comprar el mateix.

Per què pugen els preus i a qui fa mal

TRES CAUSES

- Demanda: la gent vol comprar més del que es pot produir (estalvi de la pandèmia).
- Costos: produir ix més car (gas i electricitat després de la invasió d'Ucraïna).
- Expectatives: tots esperen pujades i actuen abans; espiral de preus i salaris.

QUI GUANYA I QUI PERD

- Perden els estalviadors amb el diner parat i els qui tenen ingressos fixos.
- Perden més les llars pobres: gasten quasi tot en menjar i energia.
- Guanyen els deutors a tipus fix: el deute val cada vegada menys. L'Estat inclòs.

Exercici 4.2 — La teua cistella i el sobre de l'àvia

Una cistella de cinc coses (entrepà, cine, recàrrega, samarreta, bo) costa 56,00 € un any i 58,00 € el següent. Calcula'n la inflació. I amb la inflació real de 2022 (8,4 %, INE), quin poder...

Inflació de la cistella: $(58,00 - 56,00) / 56,00 \times 100 = 3,57 \%$.

L'entrepà va pujar un 10 %, però el bo i la recàrrega no: els que més pesen frenen l'índex.

Poder adquisitiu del sobre: $1.000 / 1,084 = 922,51$ €.

Pèrdua: 77,49 € en un any sense que ningú obrira el sobre.

Un compte al 2 % hauria deixat 1.020 €: no evita la pèrdua, però la reduïx a la meitat.

4,2 bilions

DE MARCS PER UN DÒLAR

Alemanya, novembre de 1923

Per a pagar els seus deutes l'Estat va imprimir bitllets sense límit. A principis de 1923 un dòlar valia 18.000 marcs; al novembre, 4,2 bilions. Els preus es doblaven cada pocs dies i el marc va deixar de ser diner.

§ 6

El BCE i l'estabilitat de preus

La seua missió cap en tres paraules i en un número: inflació del 2 % a mitjà termini.

Vint-i-sis persones i una palanca

Cada sis setmanes el Consell de Govern decidix els tipus dels vint països de l'euro. La decisió del juliol de 2022 va arribar a les hipoteques.

profedeconomia.es

Foto: Warburg1866, CC BY-SA 4.0 vía Wikimedia Commons

PER QUÈ ÉS INDEPENDENT

Pujar els tipus fa mal, i per això no ho decidix un govern

Amb la inflació al 10 %, el BCE va fer l'única cosa que pot: pujar el preu del diner, deu vegades seguides. Préstecs més cars, menys compres a terminis, menys demanda i preus que deixen de pujar. Funciona fent mal. Els Tractats (art. 130 TFUE) prohibixen que reba instruccions dels governs i donen als seus dirigents mandats de huit anys n...

L'objectiu, el 2 %, el fixen els Tractats; la forma d'aconseguir-ho, els tècnics.

La inflació està al 8 % i el BCE vol tornar-la al 2 %. Què fa i per què?

A Abaixa els tipus perquè la gent gaste més i l'economia cresca.

B Puja els tipus: el crèdit s'encarix, es gasta menys i els preus es frenen.

C Imprimix més bitllets perquè a la gent li arribe el diner.

D Fixa per llei el preu del pa i de la llum.

Solució: B. Pujar el tipus d'interés refreda la demanda a través del crèdit. Té efectes secundaris (hipoteques més cares, menys inversió), però és la palanca del banc central: imprimir més diner faria el contrari.

Abans de tancar la unitat

- ☐ Sabries explicar per què el bescanvi no funciona i quines tres funcions complix el diner.
- ☐ Sabries distingir diner mercaderia, fiduciari, bancari i electrònic, i dir si el bitcoin és diner.
- ☐ Sabries calcular el marge d'un banc i una ronda de creació de diner amb el coeficient de caixa.
- ☐ Sabries explicar què és el tipus d'interés, qui el fixa i com arriba a una hipoteca per l'euríbor.
- ☐ Sabries calcular la inflació d'una cistella i dir qui guanya i qui perd quan pugen els preus.
- ☐ Sabries raonar per què el BCE persegueix el 2 % i per què és independent dels governs.

Fins aquí la teoria

Continua al llibre de la unitat.